

خوانشی نو بر شعر کهن عربی

(به قلم: صلاح عبدالصبور)

ترجمه: دکتر سید مرتضی صباغ جعفری

استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه ولی عصر^(عج) رفسنجان

ویراستار ادبی: دکتر حامد فشی

استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه جامع امام حسین^(ع)

صباغ جعفری، سید مرتضی - ۱۳۵۷.	سرشناسه:
خوانشی نو بر شعر کهن عربی / تألیف صلاح عبدالصبور؛	عنوان و نام پدیدآور:
ترجمه دکتر سید مرتضی صباغ جعفری	مشخصات نشر:
رفسنجان: دانشگاه ولی عصر (عج) رفسنجان، انتشارات، ۱۴۰۰.	مشخصات ظاهری:
۱۱۷ ص	شابک
۹۷۸-۶۲۲-۶۹۰۸-۱۱-۵	وضعیت فهرست نویسی:
فیبا	صفحه عنوان به انگلیسی:
A New Reading of Ancient Arabic Poetry	یادداشت:
منبع: ص ۱۱۷.	موضوع:
شعر عربی - تاریخ و نقد	موضوع:
Arabic Poetry - History and Criticism	شناسه افزوده:
جلال فشی (هیأت علمی دانشگاه جامع امام حسین (ع))، ویراستار ادبی.	شناسه افزوده:
دانشگاه ولی عصر (عج) رفسنجان، انتشارات.	رده بندی کنگره:
۲۰۱۶ PJA	رده بندی دیودی:
۸۹۲/۷۱۰۹	شماره کتابشناسی ملی:
۷۶۰۲۳۲۳	وضعیت رکورد:
فیبا	

نام کتاب: خوانشی نو بر شعر کهن عربی (به قلم: صلاح عبدالصبور)

ناشر: دانشگاه ولی عصر (عج) رفسنجان

نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۹۰۸-۱۱-۵

تیراژ: ۵۰۰

قیمت: ۴۵۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۱	پیشگفتار
۳	مقدمه
	گفتار نخست
۷	فایده شعر چیست؟
	گفتار دوم
۱۵	از ذلت تا عصیان
	گفتار سوم
۲۷	شاعر فیلسوف!
	گفتار چهارم
۴۹	گفتگو با جهان هستی
	گفتار پنجم
۶۵	گفتگو با موجودات
	گفتار ششم
۷۹	شاعر و عشق
	گفتار هفتم
۱۰۱	الگوی زیبایی
	گفتار هشتم
۱۰۹	تصاویر هنری
۱۱۷	منبع

پیشگفتار

صلاح عبدالصبور شاعر رثالیست، ناقد ادبی و اجتماعی و نمایشنامه‌نویس شهیر مصری در سال ۱۹۳۱ میلادی در روستای «زقازیق» واقع در شرق رود نیل زاده شد. او از کودکی به شعر علاقه داشت و اولین شعرش در دوران دبیرستان منتشر کرد، بعد از اتمام دوره دبیرستان در رشته زبان و ادبیات عربی در دانشگاه قاهره تحصیل نمود و در حلقه‌های ادبی و محافل شعری شرکت می‌کرد. پس از فارغ‌التحصیلی از دانشگاه مدتی در دبیرستان‌ها ادبیات درس داد و پس از استعفا از تدریس، شروع به فعالیت در مؤسسات مطبوعاتی کرد. او به فعالیت مطبوعاتی علاقه زیادی داشت، در طول حیاتش با مجلات مختلفی همکاری کرد و همچنین وی چند سال رایزن سفارت مصر در دهلی بود. صلاح عبدالصبور در ۱۳ اوت ۱۹۸۱ میلادی در پنجاه‌سالگی بر اثر سکته قلبی بدرود حیات گفت.

عبدالصبور از پیشگامان شعر نو در مصر محسوب می‌شود. او در ابتدا واقع‌گرایی سوسیالیست بود و بعدها به موضوعات معنوی و مسائل فراطبیعی و تصوف گرایش یافت. او از بسیاری از ادیبان غربی به‌ویژه «تی. اس. الیوت»^۱ بسیار تأثیر پذیرفت آن‌چنان‌که خود می‌گوید: «وقتی در جوانی با الیوت آشنا شدم، در آغاز قیل از آن‌که افکار او مرا جلب کند. جسارت او در زبان شعر، مرا جلب کرد.»^۲

عبدالصبور در طول سال‌های ۱۹۶۴-۱۹۶۵ میلادی دست از نوشتن کشید و شروع به مطالعه و تحقیق در شعر کهن عربی نمود و تقریباً بیشتر اشعار قدیم عربی را خواند تا آن‌چنان‌که خود می‌گوید سخن و قضاوتش درباره این میراث عظیم از روی ظن و گمان و آمیخته به شبه نباشد و در این خوانش، میراث شعر قدیم را در صداقتش و در احساسش نسبت به طبیعت و در آمیزشش بین حواس مختلف و در تشخیص و ارزیابی رنگ، شکل، طعم و بو در اشیاء، و در دور بودن از امور انتزاعی بزرگ می‌یابد، و در آخر به این درک می‌رسد که شاعر جاهلی با جسمش فکر می‌کرده است.^۳ حاصل این بررسی و خوانش در شعر کهن عربی کتاب «قراءة جديدة لشعرنا القديم» است که در سال ۱۹۶۸ میلادی تألیف شده است.

با نگاهی به این اثر و دیگر آثار عبدالصبور درمی‌یابیم که اندوخته فکری و ادبی او آمیخته‌ای از میراث عربی قدیم و فرهنگ نوین غرب است. او توانسته است این اندوخته را هضم نماید و سپس

^۱ توماس استرنز الیوت شاعر، نمایشنامه‌نویس، منتقد ادبی آمریکایی-بریتانیایی (۱۸۸۸-۱۹۶۵)

^۲ حیات فی الشعر، أعمال صلاح عبدالصبور الكاملة ج ۳، ص ۱۶۵.

^۳ همان صص ۲۰۳-۲۰۵.

۲ خوانشی نو بر شعر کهن عربی

دگرگون سازد و آثار مختلفی خلق نماید که دربردارنده نشانه‌های از فرهنگ جدید و قدیم باشد، اما در شکل و اسلوبی متفاوت از آنچه که از آن گرفته شده است.

صلاح عبدالصبور در این کتاب خواننده شعر کهن عربی را دعوت می‌کند به این‌که با روش و رویکردی تاریخی، اجتماعی و روان‌شناختی به خوانشی اکتشافی و تفسیری از آن بپردازد، خوانشی که به دنبال بررسی ذات شعر و ادبیات نیست بلکه می‌خواهد پدیده‌های پیرامون و مؤثر در ادبیات را واکاوی کند تا به شناخت و فهم مفاهیم و نشانه‌های روان‌شناختی، اجتماعی و تاریخی در شعر قدیم برسد. عبدالصبور در این کتاب شعر را به‌عنوان "هنر کشف جنبه زیبایی‌شناختی و احساسی زندگی" تعریف می‌کند و شاعر بزرگ را "کاشف بزرگی در جهان زیبایی و احساسات می‌داند". در نگاه عبدالصبور شعر قدیم عربی در دامن نظریه الهام گرفتن از سرچشمه‌ای مافوق بشر شکل گرفته است؛ لذا شاعران قدیم خود را هم‌نشین جنیان می‌دانستند اما شوربختانه این نظریه هنوز در جسم و جان انسان عربی تثبیت نشده بود که نظریه تصنع و ساختگی بودن شعر جای آن را تنگ کرد. در این کتاب صلاح عبدالصبور سه موضوع را در شعر کهن عربی قابل‌توجه می‌داند: نكوهش دنیا، انحراف جنسی و شراب، و در هشت گفتار به بررسی و خوانشی نو از آن پرداخته است.

در این ترجمه کوشش شد تا متن به فارسی روان ترجمه گردد تا هم در راستای آشنایی بیشتر علاقه‌مندان به زبان و ادبیات عربی با ادبیات قدیم آن گامی هرچند ناچیز برداشته شود و به نیازهای پژوهشگران این حوزه نیز پاسخی داده شود.

در پایان بر خود لازم می‌دانم از تمام کسانی که در پیدایش و نشر این اثر همکاری صمیمانه‌ای با این جانب داشته‌اند، سپاسگزاری کنم که هریک به‌نوبت خود بر من منت نهاده‌اند. از دوست دانشمندم جناب آقای دکتر حامد فشی، از مدیر کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه ولی‌عصر^(عج) رفسنجان سرکار خانم دکتر ایرانمنش، از انتشارات دانشگاه به‌ویژه سرکار خانم مهندس جمعه‌یزدیان و از یکایک همکاران فرزانه و ارجمندم در گروه زبان و ادبیات عربی دانشگاه کمال تشکر را دارم.

سید مرتضی صباغ جعفری

استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه ولی‌عصر (عج) رفسنجان

فروردین‌ماه ۱۴۰۰ ه. ش